

Doktori (PhD) értekezés tézisei

**Személyiségjellemzők alakulása differenciált
oktatásban részesülő felső tagozatos tanulóknál**

Kós Nóra

Témavezető: Dr. Habil Tóth László

DEBRECENI EGYETEM

Humán Doktori Iskola

Debrecen, 2019

1. Az értekezés célkitűzése, a téma körülhatárolása

Értekezésünkben a differenciált oktatás hatásait kívánjuk vizsgálni, de nem a tanulmányi eredményesség oldaláról, hanem annak pszichológiai hatását kívánjuk megragadni, egészen pontosan azt, milyen hatást gyakorol a differenciált oktatás bizonyos személyiségváltozókra (önértékelés, az énkép, a közösség iránti beállítódás és a szorongás). Éppen ezért dolgozatunkban egyáltalán nem szerepel a vizsgált diákok tanulmányi eredményessége (ez szerintünk a pedagógia illetékességébe tartozik), sokkal inkább arra voltunk kíváncsiak, hogy a differenciálás okoz-e, s ha igen, milyen mértékű változást okoz a tanulók személyiségében.

Kutatómunkánk értékét éppen az adja, hogy a differenciálás többé-kevésbé alaposan körüljárt kutatási terület a pedagógiában, viszont a pszichológiai hatását eddig nem vizsgálták. Ebből adódóan újszerűnek tekinthető minden olyan próbálkozás, amely e területről kíván adatokat szolgáltatni.

Kutatásunk longitudinális jellegű volt, ami azt jelenti, hogy ugyanazokat a tanulókat követtük nyomon négy éven át az általános iskola ötödik osztályától a nyolcadik osztályáig (modern kifejezéssel élve a bemenettől a kimenetig). Számolva a fluktuációval, csak azoknak a tanulóknak az eredményei kerültek végső rögzítésre az adatbázisunkban, akik az elejétől a végéig az összes felmérésben részt vettek.

A vizsgálati minta kialakítása több iskolából történt. Szerepel ebben több városi iskola, kisvárosi iskola, falusi iskola, egészen a kis településen működő iskoláig. Ez a kísérleti és a kontrollcsoportok kialakítására egyaránt érvényes.

Kísérleti csoportnak nevezzük ebben az értekezésben azon tanulócsoportok összességét, akik esetében a tanítás három tantárgyban (magyar, matematika, történelem) differenciált módon történt mind a négy évben, kontrollcsoportnak pedig azon csoportok összességét, amelyeknél differenciált oktatás esetlegesen, alkalmasszerűen fordult elő. Mindehhez egy, a sajátunknál nagyobb volumenű kutatás adta a keretet, ami azt jelentette, hogy a differenciált oktatás óraterveit a munkahelyünk illetékes szaktanszékei mindhárom tantárgy minden egyes órájához differenciálást is tartalmazó óratervet dolgoztak ki, egy-egy ilyen csomagot havonta elküldve a kutatásban részt vett iskolák kísérleti csoportjai számára.

A vizsgálat hipotézisei:

1. hipotézis (H1): Feltételezésünk alapján a négy év kutatása során a tudatos, tervezett differenciálás a kísérleti csoportban pozitív irányú változást eredményez az önértékelés általunk vizsgált területeiben (a gyermek önértékelése, az iskolai önértékelés, az otthoni

hatásokra vonatkozó önértékelés, a társakkal kialakított kapcsolatra vonatkozó önértékelés, a szociális konformizmusra vonatkozó önértékelés).

2. *hipotézis (H2)*: Feltételezésünk alapján a kísérleti csoportban a kutatás ideje alatt pozitívan változik a tanulók énképe (testkép, általános énkép, iskolai énkép, tantárgyi énkép, társas énkép, szülői énkép).

3. *hipotézis (H3)*: Feltételezésünk alapján a felső tagozatos tanulók közösségi iránti beállítódása a differenciálás hatására pozitívabban változik, mint a kontrollcsoportnál (az iskolaközösség, a társadalom, az osztály kohéziós ereje, az önkormányzat szerepe és jogköre, a közvélemény funkciója, az osztályon belüli lehetséges szociometrikus kapcsolat, a közösségi tevékenységek).

4. *hipotézis (H4)*: Feltételezésünk alapján a négy év során a két csoport szorongási szintjét összehasonlítva a kísérleti csoportnál alacsonyabb szorongási szint alakul ki.

2. Az alkalmazott módszerek vázolója

Vizsgálati minta és változók:

A két vizsgálati csoport kiválasztása teljesen véletlenszerű volt. Arra törekedtünk, hogy az ország különböző kis és nagyobb városaiban legyenek kísérleti és kontrollosztályok egyaránt.

A vizsgált életkor: 10–14 éves tanulók (5-6-7-8. évfolyam folyamatos vizsgálata). Mérések száma: 5 évfolyam év elején és végén, 6. 7. 8. évfolyam egy mérés történt a kontroll- és a kísérleti csoportokban is.

Résztvevők, létszám:

- Kísérleti csoportban résztvevők száma: 177 fő (lány: 91 fiú: 86)
- Kontrollcsoportban résztvevők száma: 177 fő (lány: 94 fiú: 83)

A kísérleti osztályokban a tanulók fejlettségi szintjének megfelelően készítettük el a négy év során a kiegészített óravázlatokat. A kísérletben résztvevő pedagógusok előre elküldték az óravázlatokat, így az oktatócsoportunk folyamatosan kiegészítette azokat a tanulók fejlettségének, az osztály összetettségének megfelelő differenciáló feladatokkal. Általános megfigyelési szempontok a kísérleti osztályok tanulóinál, ami alapján a kiegészített óravázlatok elkészültek:

- pedagógusok beszámolója, megfigyelése,
- a tanulók életkori adottságai (kognitív, társas, érzelmi)

- a tanulók egyéni képességeinek, fejlettségének, személyiség tulajdonságainak megfigyelése,
- az esetleges szakértői vélemények figyelembe vétele.

A négy év során a kísérleti osztályokban gyakori volt a csoportos és a páros munka. Ötödik osztálytól a nyolcadik osztály végéig folyt a megfigyelés, ahol a kísérletben résztvevő tanulók hetente vettek részt a programban.

Vizsgálati változók:

- önértékelés,
- énkép,
- közösség iránti beállítódás,
- szorongás,

A vizsgálat módszerei:

- Konzultáció a pedagógusokkal
- Megfigyelés
- Kérdőívek és tesztek:
 - Bóta féle énképskála
 - Coopersmith önértékelés kérdőív
 - Hunyady-né-féle, Tóth által módosított mérőeszköz a közösség iránti beállítódás vizsgálata
 - CMAS hazánkban és nemzetközileg is alkalmazható szorongás teszt

A vizsgálatok az adott általános iskola osztálytermi keretei között történtek, a pszichológiai kérdőíveket a pedagógusok és mi vettük fel. A kérdőívek kitöltése minden évben (ötödik osztályban év elején és év végén is) történt, hiszen figyelembe kellett venni a tanulók figyelmét és terhelhetőségét (első alkalom: énkép és közösség iránti beállítódás teszt, második alkalom: szorongás és önértékelés kérdőív). A vizsgálatok megkezdése előtt a szülők egy tájékoztatón vettek részt, majd ezt követően írásban hozzájárultak a tesztek felvételéhez.

A kutatás a 2006/2007-es tanévben kezdődött és a 2009/2010-es tanévben fejeződött be. A következőkben a négy éves kutatás eredményeit mutatjuk be. A bemeneti mérés 5. osztály szeptemberében, a további mérések 5., 6., 7., 8. osztály májusában történtek.

3. Eredmények tézisszerű felsorolása

H1 eredményei:

Az első hipotézisünkben azt feltételeztük, hogy a négy év kutatása során a tudatos, tervezett differenciálás a kísérleti csoportban pozitív irányú változást eredményez az önértékelés általunk vizsgált területeiben (a gyermek önértékelése, az iskolai önértékelés, az otthoni hatásokra vonatkozó önértékelés, a társakkal kialakított kapcsolatra vonatkozó önértékelés, a szociális konformizmusra vonatkozó önértékelés). A kísérleti és a kontrollcsoport kétmintás t-próba eredményei azt mutatják, hogy minden skála esetében az első (bemeneti) mérésnél és a második mérésnél nincsen szignifikáns különbség ($p > 0,05$). A társakkal való viszony (T skála) esetében már a harmadik mérés, azaz 6. osztályban szignifikáns különbség ($p < 0,05$) van a kísérleti és a kontrollcsoport között. Az S (önértékelés), I (iskolai), T (társakkal való kapcsolat) alskála, önérték index a 3. és 4. mérés esetében is a két csoport között szignifikáns különbség ($p < 0,05$) látható. Az O esetében csak a kimeneti mérésnél mutat szignifikáns különbséget ($p < 0,05$).

A kísérleti és kontrollcsoportban az eredmények jól mutatják, hogy közel azonos szintről indultak a tanulók, de a kísérleti csoportban a differenciált fejlesztés hatására 8. osztály végére minden skála esetében szignifikáns különbség van a két csoport között.

Az eredmények elemzését követően láthatjuk, hogy az önértékelés négy alskálája során a kísérleti és a kontrollcsoport eredményeit összehasonlítva a „T” skála, vagyis a társas önértékelés esetében pozitív változást eredményezett a tervezett és tudatos differenciált fejlesztés. A többi alskála esetében „S” skála, önértékelés és az „I” skála, az iskolai önértékelésnél nagyon minimális különbség látható a két csoport között. Az „O” skála, a családi önértékelés eredményeinek elemzésében látható halvány különbség annak tulajdonítható, hogy az önértékelés fejlődésében kiemelkedő szerepe van a családnak – minden gyermek esetében. Az 1. és 2. táblázatból világosan látható, hogy a kísérleti és a kontrollcsoport a kutatás kezdetén teljesen azonos szintről indult, és egy ideig ez így is maradt, szignifikáns különbség a 4. mérésnél jelent meg a 7. évfolyamnál egy híján mindegyik dimenziónál, a 8. évfolyamnál pedig részben és egészben is, azaz minden tekintetben (S, I, O, T dimenziók + Önértékindex) bár nem túl nagy, de szignifikáns volt az eltérés.

A fenti eredmények alapján azt mondhatjuk, hogy **az első hipotézisünk részben nyert bizonyítást.**

H2 eredményei:

A második hipotézisünkben azt feltételeztük, hogy a kísérleti csoportban a kutatás ideje alatt pozitívan változik a tanulók énképe (testkép, általános énkép, iskolai énkép, tantárgyi énkép, társas énkép, szülői énkép). Az énkép változása, fejlődése egy hosszú folyamat az életünkben. Hatással van rá a családuknk, a kortársaink, a pedagógusaink és magunk is. A pozitív énkép kialakulása segít bennünket a céljaink elérésében és a mindennapi életben. Az énkép kutatás során egy olyan vizsgálati módszert választottunk, amely több szempont alapján mutat rá az énkép változására. A kísérleti és a kontrollcsoport kétmintás t-próba eredményei azt mutatják, hogy a két csoport között az énkép idegennyelv, az énkép informatika, a tantárgyi énkép és a szülői énkép esetében az első (bemeneti) mérésnél és a második mérésnél van szignifikáns különbség ($p > 0,05$). A fizikai képesség, az énkép informatika és a társas énkép esetében már a második mérés, azaz 5. osztályban szignifikáns különbség ($p < 0,05$) van a kísérleti és a kontrollcsoport között. Az énkép idegennyelv, az énkép informatika, a tantárgyi énkép, a társas énkép, a szülői énkép és a teljes énkép területek a 4. mérés esetében is a két csoport között szignifikáns különbség ($p < 0,05$) látható. Az 5. utolsó mérést követően szignifikáns különbség ($p < 0,05$) tapasztalható a két csoport között minden egyes énkép területen.

A kísérleti és kontrollcsoportban az eredmények jól mutatják, hogy közel azonos szintről indultak a tanulók, de a kísérleti csoportban a differenciált fejlesztés hatására 8. osztály végére minden skála esetében szignifikáns különbség van a két csoport között.

A tizenhárom énkép terület közül mindenhol találtunk kisebb vagy nagyobb eltéréseket a kísérleti és a kontrollcsoport eredményeit elemezve. Azonban érdemes kiemelni, hogy folyamatos pozitív irányú változást a tantárgyi énkép és a társas énkép területén figyelhattunk meg. A személyiségdimenziók lassan fejlődnek, és így ebben a kutatásban is azt tapasztaltuk, hogy van eltérés a kísérleti és a kontrollcsoport eredményeiben, de a legtöbb esetben ezek minimálisak. Azon területeket érinti jobban a változás, ami a tanuláshoz, az iskolai élethez és a társakhoz kötött.

A leírtak alapján **a második hipotézis részben nyert bizonyítást.**

H3 eredményei:

A harmadik hipotézisünkben azt feltételeztük, hogy a felső tagozatos tanulók közösség iránti beállítódása a differenciálás hatására pozitívabban fejlődik, mint a kontrollcsoportnál (az iskolaközösség, a társadalom, az osztály kohéziós ereje, az önkormányzat szerepe és jogköre, a közvélemény funkciója, az osztályon belüli lehetséges szociometrikus kapcsolat, a

közösségi tevékenységek). A kutatás során érdeklődve figyeltük, hogy hogyan változik a közösség iránti beállítódás a felső tagozatos tanulóknál. A kísérleti és a kontrollcsoport kétmintás t-próba eredményei azt mutatják, hogy a két csoport között a tágabb közösséghez fűződő viszony, az önkormányzat szerepe, az osztálykohézió megléte vagy hiánya területen a 4. mérésnél van szignifikáns különbség ($p < 0,05$). A közlemény funkciója területen a 3. és a 4. mérésnél szignifikáns különbség ($p < 0,05$) van a kísérleti és a kontrollcsoport között. Az osztályon belüli társas kapcsolatokban a 3., 4. és 5. mérés esetében is a két csoport között szignifikáns különbség ($p < 0,05$) látható. A közösségi tevékenység esetében az 1., 2., 3. és 4. mérést követően szignifikáns különbség ($p < 0,05$) tapasztalható a két csoport között.

A kísérleti és kontrollcsoport eredményei jól mutatják, hogy közel azonos szintről indultak a tanulók, de a kísérleti csoportban a differenciált fejlesztés hatására 8. osztály végére a közösség iránti beállítódás területeiben szignifikáns különbség van a két csoport között.

Azt tapasztaltuk, hogy a tágabb közösséghez fűződő viszony, a közösségi tevékenység és az osztálykohézió fejlődése a tervezett és tudatos differenciálás hatására pozitívabb változást eredményezett a kísérleti csoportban. Azonban az önkormányzat szerepe és a közlemény funkciója mind a két csoportnál hasonlóan fejlődött, tehát csekély különbséget tapasztaltunk a négy év során. Ezen területek fejlődésénél nagy szerepe van az életkornak, hiszen a tanulók – csoporttól függetlenül – tapasztaltabbá és érettebbé válnak ahhoz, hogy megfogalmazzák kritikájukat és véleményüket.

Így megállapítható, hogy **a harmadik hipotézisünk részben nyert bizonyítást.**

H4 eredményei:

A negyedik hipotézisünkben azt feltételeztük, hogy a négy év során a két csoport szorongási szintjét összehasonlítva a kísérleti csoportnál alacsonyabb szorongási szint alakul ki. A kísérleti és a kontrollcsoport kétmintás t-próba eredményei azt mutatják, hogy a két csoport között a szorongás változásában nem tapasztalható szignifikáns különbség ($p > 0,05$) a négy év kutatása során.

A kísérleti és kontrollcsoport eredményei jól mutatják, hogy közel azonos szintről indultak a tanulók, kiemelkedő eltérés nem tapasztalható.

A szorongás mértékét meghatározza az öröklöttség és a környezeti hatások. Ebben döntő szerepe van a szülőknek, a pedagógusoknak és a kortársaknak.

A szorongási szint meghatározó az élet különböző területein, érdekes megfigyelni, hogy a hatodik osztályt követően mind a két csoportnál csökkenést tapasztalhatunk, ami előnyös az

iskolai feladatok elvégzésére nézve. Tekintve, hogy ez mindkét csoportra jellemző, valószínűleg életkori sajátosságok okozzák, és nem a differenciált oktatás.

Összegezve: a negyedik hipotézisünk nem nyert bizonyítást, mert a kísérleti és a kontroll csoport eredményei között nem tapasztaltunk szignifikáns eltérést.

Megbeszélés

Az önértékelés alakulása

Ha áttekintjük a kísérleti és kontroll csoport eredményeit, akkor látható, hogy a két csoport között minden skála esetében az első (bemeneti) mérésnél és a második mérésnél nincsen szignifikáns különbség ($p > 0,05$). A társakkal való viszony (T skála) esetében már a harmadik mérés, azaz 6. osztályban szignifikáns különbség ($p < 0,05$) van a kísérleti és a kontrollcsoport között. Az S (önértékelés), I (iskolai), T (társakkal való kapcsolat) alskála, önérték index a 3. és 4. mérés esetében is a két csoport között szignifikáns különbség ($p < 0,05$) látható. Az O esetében csak a kimeneti mérésnél mutat szignifikáns különbséget ($p < 0,05$).

A kísérleti és kontrollcsoportban az eredmények jól mutatják, hogy közel azonos szintről indultak a tanulók, de a kísérleti csoportban a differenciált fejlesztés hatására 8. osztály végére minden skála esetében szignifikáns különbség van a két csoport között.

A reális önértékelés kialakulása lehetővé teszi a világban való könnyebb eligazodást, saját képességeink, korlátaink megismerését. Ebben kiemelkedő szerepe van a családnak, majd később meghatározó elemmé válik az iskola, a pedagógusok és a kortársakkal való kapcsolat kialakítása.

Az eredményeket elemezve azt tapasztaltuk, hogy a tervezett és tudatos differenciálás hatására a társas önértékelés alskála szignifikáns különbséget mutatott a kísérleti és a kontrollcsoport között. A többi alskála eredményeit megtekintve azt láthatjuk, hogy bár tapasztalunk eltérést, de ezt leginkább az utolsó, kimeneti mérésnél vehetjük észre.

Az énkép alakulása

A kísérleti és a kontroll csoport eredményeit összehasonlítva az énkép idegennyelv, az énkép informatika, a tantárgyi énkép és a szülői énkép esetében az első (bemeneti) mérésnél és a második mérésnél van szignifikáns különbség ($p > 0,05$). A fizikai képesség, az énkép informatika és a társas énkép esetében már a második mérés, azaz 5. osztályban szignifikáns különbség ($p < 0,05$) van a kísérleti és a kontrollcsoport között. Az énkép idegennyelv, az énkép informatika, a tantárgyi énkép, a társas énkép, a szülői énkép és a teljes énkép területek

a 4. mérés esetében is a két csoport között szignifikáns különbség ($p < 0,05$) látható. Az 5., utolsó mérést követően szignifikáns különbség ($p < 0,05$) tapasztalható a két csoport között minden egyes énkép területen.

A kísérleti és kontrollcsoportban az eredmények jól mutatják, hogy közel azonos szintről indultak a tanulók, de a kísérleti csoportban a differenciált fejlesztés hatására 8. osztály végére minden skála esetében szignifikáns különbség van a két csoport között.

Az énkép pozitív irányú fejlődésének meghatározó szerep van a személyiség fejlődésében. A környezetből jövő folyamatos visszajelzések miatt az énkép folyamatosan fejlődik. Az iskolába lépés az énkép fejlődésének szempontjából egy meghatározó esemény, egyrészt változik a gyermek feladata, erősebbé válik a kortársak szerepe, másrészt az iskolai sikerek és kudarcok formálják az énkép területeit. A vizsgálat eredményinek elemzésében látható, hogy a négy év kutatása során hogyan változott a kísérleti és a kontrollcsoport énképe.

Az énkép területeit figyelembe véve több területen is láthattunk pozitív irányú változást, azonban kiemelkedő szignifikáns különbséget a tantárgyi énkép és a társas énkép területén tapasztaltunk.

A testkép esetében a 4. mérést követően tapasztaltunk nagyobb eltérést a kísérleti és a kontrollcsoport eredményei között, vagyis a kísérleti csoportnál meredek emelkedés, míg a kontrollcsoport grafikonjában csökkenést láthattunk. Az 1. és 4. mérés között hasonló eredményeket tapasztaltunk mind a két csoportnál.

Az általános énkép grafikonján azt tapasztaltuk, hogy a 2. mérést követően minimális eltérés látható a két csoport között, vagyis a kísérleti csoportnál a grafikon kissé emelkedik, majd az előző grafikonhoz hasonlóan itt is a 4. mérésnél nagyobb az eltérés.

Már említettük, hogy a tantárgyi énkép területén szignifikáns különbség tapasztalható a két csoport eredményeinek elemzésében.

A társas énkép eredményeit figyelembe véve azt tapasztaltuk, hogy a két csoport között szignifikáns különbség látható. Ebben az esetben is a 4. mérést követően látható az eltérés.

A kérdőív utolsó területe a teljes énkép változását mutatja be a négy év kutatás ideje alatt. Az eredményeket figyelembe véve látható, hogy a két csoportot összehasonlítva leginkább a 4. mérést követően tapasztaltunk eltérést.

Az énkép fejlődése nagyon összetett folyamat. Azonban a pozitív énkép kialakulása segíti a tanuló alkalmazkodását az iskolai követelményekhez, a társakhoz, és eredményesen tudja megvalósítani önmagát.

A közösség iránti beállítódás alakulása

A kísérleti és kontroll csoport között a tágabb közösséghez fűződő viszony, az önkormányzat szerepe, az osztálykohézió megléte vagy hiánya területen a 4. mérésnél van szignifikáns különbség ($p < 0,05$). A közlemény funkciója területen a 3. és a 4. mérésnél szignifikáns különbség ($p < 0,05$) van a kísérleti és a kontrollcsoport között. Az osztályon belüli társas kapcsolatokban a 3., 4. és 5. mérés esetében is a két csoport között szignifikáns különbség ($p < 0,05$) látható. A közösségi tevékenység esetében az 1., 2., 3. és 4. mérést követően szignifikáns különbség ($p < 0,05$) tapasztalható a két csoport között.

A kísérleti és kontrollcsoport eredményei jól mutatják, hogy közel azonos szintről indultak a tanulók, de a kísérleti csoportban a differenciált fejlesztés hatására 8. osztály végére a közösség iránti beállítódás területeiben szignifikáns különbség van a két csoport között.

Az eredményeket elemezve azt tapasztaltuk, hogy: a tágabb közösséghez fűződő viszony, a közösségi tevékenység és az osztálykohézió fejlődése szignifikáns eltérést mutatott a kísérleti és kontrollcsoport között. Az önkormányzat szerepe és a közlemény funkciója fejlődésénél meghatározóbb az életkori adottság és a pedagógusok attitűdje, akik irányítják a diákönkormányzatok működését.

A szorongás vizsgálatának alakulása

A két csoport között a szorongás változásában nem tapasztalható szignifikáns különbség ($p > 0,05$) a négy év kutatása során.

A kísérleti és kontrollcsoport eredményei jól mutatják, hogy közel azonos szintről indultak a tanulók, kiemelkedő eltérés nem tapasztalható.

A szorongás mértékét meghatározza az öröklöttség és a környezeti hatások. Ebben döntő szerepe van a szülőknek, a pedagógusoknak és a kortársaknak. Az eredmények azt mutatják, hogy a fejlesztések hatására nem alakult ki nagy különbség a kísérleti és a kontrollcsoport eredményében.

4. Összefoglalás

Kutatásunk célja annak feltárása, hogy a felső tagozatos tanulóknál alkalmazott folyamatos differenciált foglalkoztatás mennyiben gyakorol hatást bizonyos személyiségváltozókra.

A kutatás jelentőségét az adja, hogy bár a szakirodalomban számos leírás olvasható a differenciált fejlesztésről, e leírások mindegyike a differenciált fejlesztésnek, mint

tanulásszervezési módnak a tanulmányi eredményességre gyakorolt hatását vizsgálja, nem fordítva figyelmet a pszichológiai vonatkozásokra, arra pedig különösen nem, hogy van-e számottevő hatása a differenciált fejlesztésnek a személyiségre. Vizsgálatainkkal ennek szeretnénk utána járni.

A négy évig tartó, a felső tagozat teljes időtartamára kiterjedő longitudinális kutatás keretében kísérleti és kontroll csoportok alkalmazásával kívántuk igazolni azt a feltételezésünket, hogy a differenciált fejlesztésben következetesen részesülő tanulók (kísérleti csoport) bizonyos személyiségjellemzőinek változása nagyobb mértékű, mint a differenciált fejlesztésben csak alkalmasszerűen, esetlegesen részesülő tanulók (kontroll csoport) ugyanezen jellemzőinek változása.

Az általunk véletlenszerűen kiválasztott kísérleti iskolák pedagógusai vállalták, hogy a négy év kutatása során, az ötödiktől a nyolcadik osztályig három tantárgyon belül előre kidolgozott óravázlat felhasználásával építik fel a tantárgyi óráikat.

Eredményeink azt mutatják, hogy a differenciált oktatás hatással van a tanulók személyiségjellemzőinek változásaira. Azonban mindenképpen fontos megemlíteni, hogy az életkori sajátosságok befolyásolják a személyiség különböző területeinek változásait.

5. Következtetések a kutatók, fejlesztők, pedagógusok és az oktatás számára

A dolgozatunk célja arra irányult, hogy a négy év kutatása során a tervezett, tudatos differenciálás hatására hogyan változnak a személyiségdimenziók. Ezen időszak alatt mértük a tanulói énkép, az önértékelés, a közösséghez fűződő viszony területeit, ezen kívül figyelemmel kísértük a szorongási szint változását. A hipotézisek során megfogalmazott állítást statisztikai módszerrel elemeztük a vizsgálat befejeztével.

Négy év során összesen tizenhárom iskolában történt meg a folyamatos mérés, értékelés és elemzés. Már a kutatás elkezdése előtt láttuk, hogy egy olyan vizsgálati területre tévedtünk, amely viszonylag kevésbé feltérképezett.

A dolgozat összegzéseként elmondható, hogy a tervezett, tudatos és jól felépített differenciált oktatás az önértékelés, az énkép és a közösség iránti beállítódás néhány területén pozitívabb változást eredményezett, mint a kontrollcsoportban. Azonban ez közel sem minden terület, mint ahogy azt a hipotézis megfogalmazásakor feltételeztük. Mindebből arra következtetünk, hogy az életkori jellemzők a csoporthovatartozást több esetben „felülírják”, azaz jobban érvényesülnek, mint az, hogy a tanulók differenciált fejlesztésben részesülnek, vagy nem.

Ennek ellenére érdemes a differenciált oktatást alkalmazni az oktatásban, hiszen ha kevésbé is, de bizonyíthatóan segíti a tanulók személyiségének fejlődését, a tanulmányi eredményességre gyakorolt pozitív hatása pedig eddig sem volt vitatott.

A PhD értekezés alapjául szolgáló közlemények

iDEa igazolás a szerzőnek az értekezés tárgyában megjelent vagy igazoltan kiadásra elfogadott publikációiról a lapszámok feltüntetésével;

iDEa igazolás a szerző további, megjelent vagy igazoltan kiadásra elfogadott publikációi, a lapszámok feltüntetésével.

Nyilvántartási szám: DEENK/192/2019.PL
Tárgy: PhD Publikációs Lista

Jelölt: Kós Nóra
Neptun kód: KXJMN4
Doktori Iskola: Humán Tudományok Doktori Iskola
MTMT azonosító: 10024376

A PhD értekezés alapjául szolgáló közlemények

Magyar nyelvű könyvek (1)

1. **Kós, N.**, Lestyán, E., Hunya, T. T.: Kompetenciafejlesztő játékok az 1-4. évfolyam számára. 2. kiad., Apáczai K., Celldömölk, 101 p., 2011. ISBN: 9789634653219

Idegen nyelvű, külföldi könyvrészletek (1)

2. **Kós, N.**: Self-concept and Test Anxiety in Elementary School.
In: Edukacja w kreowaniu współczesnej rzeczywistości : możliwości i ograniczenia. Ed.:
Elizbieta Jaszczyszyn, Jolanty Szady-Borzyszkowskiej, Ewa Jagiello, Instytut Pedagogiki
Wydziału Humanistycznego Uniwers., Siedlce, 185-199, 2013. ISBN: 9788393663514

Magyar nyelvű tudományos közlemények hazai folyóiratban (4)

3. **Kós, N.**, Tóth, L.: A differenciált oktatás hatására változó személyiségjellemzők: az önértékelés területeinek fejlődése felső tagozatos tanulóknál.
Magy. Tud. 180 (2), 231-254, 2019. ISSN: 0025-0325.
4. Tóth, L., **Kós, N.**: A differenciált oktatás hatása a közösség iránti beállítódás alakulására felső tagozatos tanulóknál.
Iskolakultúra. 28 (5-6), 93-112, 2018. ISSN: 1215-5233.
5. Harsányiné Petneházi, Á., Páskuné Kiss, J., Lestyán, E., **Kós, N.**, Szabóné Balogh, Á. M.:
Hátrányos helyzetű tanulók szociális és érzelmi intelligenciájának vizsgálata az Arany János Tehetséggondozó Programban.
Magyar Pszichológiai Szemle. 72 (4), 463-489, 2017. ISSN: 0025-0279.
6. **Kós, N.**: A differenciált oktatás hatására változó személyiségjellemzők: Az önértékelés területeinek fejlődése felső tagozatos tanulóknál.
Különleges Bánásmód. 1 (3), 21-42, 2015. EISSN: 2498-5368.
DOI: <http://dx.doi.org/10.18458/KB.2015.3.21>

Idegen nyelvű tudományos közlemények külföldi folyóiratban (1)

7. **Kós, N.:** Attitudes Towards the Self and Personality Development of Students' Relationship with the Community.
Partiumi Egy. Szle. Közlésre elfogadva, 1-6, 2014. ISSN: 1582-9952.

További közlemények

Magyar nyelvű könyvrészletek (6)

8. **Kós, N.:** Az énkép a differenciált oktatásban.
In: Kutatók a kiterjesztett tehetségfejlesztésért / lekt. Borbély Attila, Dávid Imre, Koncz István, GFF PK, Szarvas, 23-29, 2014.
9. **Kós, N.:** Személyiségfejlesztés a differenciált oktatásban.
In: Eltérő bánásmódot igénylő gyerekek a magyar közoktatásban. Szerk.: Karlovitz János Tibor, Neveléstudományi Egyesület, Budapest, 73-78, 2010, (Neveléstudományi Egyesület kiskönyvtára, 2061-5329 ; 4.) ISBN: 9789638842251
10. **Kós, N.:** A személyiség fejlesztésének fontossága a differenciált oktatásban.
In: Közös gondolatok. Szerk.: Gabóda Béla, Lipcsei Imre, Poli Print, Ungvár, 181-187, 2009. ISBN: 9789667966805
11. **Kós, N.:** Közlekedési fogalmak, képességek fejlődése az óvodáskorban: a család, mint modell a közlekedésre nevelésben.
In: Az óvodai közlekedésre nevelés elméleti és módszertani kérdései / Bobné Chlebk Márta, Csóti Ferenc, Szemán Józsefné, Közlekedési, Hírközlési és Energiaügyi Minisztérium, Budapest, 73-80, 2009.
12. **Kós, N.:** Gyermeismereti módszerek, technikák a személyiségfejlesztésben.
In: , Tessedik Sámuel Főiskola Pedagógiai Főiskolai Kar, Szarvas, 35-47, 2008. ISBN: 9789638773548
13. **Kós, N.:** Személyiségjellemzők fejlesztésének lehetőségei.
In: Új utak az anyanyelvi nevelésben és a pedagógusképzésben. Szerk.: Benczik Vilmos, Trezor, Budapest, 108-112, 2008. ISBN: 9789638144331

Idegen nyelvű, külföldi könyvrészletek (2)

14. **Kós, N.:** Analysis of the anxiety and self-concept of upper school students, the presentation of its result.
In: Közös horizont : tanulmánykötet. Szerk.: Orosz Ildikó, Lipcsei Imre, Poli Print Kft., Ungvár, 132-142, 2011. ISBN: 9789662595093

15. **Kós, N.:** Analysis of the anxiety of upper school students.

In: Tudomány az oktatásért - oktatás a tudományért : természettudományi és idegennyelvi szekció / [szerk. Ladislav Baráth, Ildikó Viczayová], Nyitrai Konstantin Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara, Nitra, 137-142, 2010. ISBN: 9788080948047

Magyar nyelvű tudományos közlemények hazai folyóiratban (7)

16. **Kós, N.,** Szabóné Balogh, Á. M., Lestyán, E., Harsányiné Petneházi, Á.: A folyamatos

differenciált foglalkoztatás hatása a közösség iránti beállítódás alakulására felső tagozatos tanulóknál.

Különleges Bánásmód. 3 (3), 7-25, 2017. EISSN: 2498-5368.

DOI: <http://dx.doi.org/10.18458/KB.2017.3.7>

17. **Kós, N.:** A felső tagozatos tanulók énkép, önismeret és szorongás eredményeinek bemutatása.

Diskurzus (Szarvas). 10, 61-70, 2009. ISSN: 1589-2662.

18. **Kós, N.:** Személyiségfejlesztés lehetősége az oktatásban.

Diskurzus (Szarvas). 10, 31-39, 2009. ISSN: 1589-2662.

19. **Kós, N.:** A személyiségfejlesztés lehetősége és fontossága a differenciált oktatásban.

Dunaújv. Főisk. Közl. 30 (2), 127-137, 2008. ISSN: 1586-8567.

20. **Kós, N.:** Énkép, mint személyiségjellemzők vizsgálata a prepubertás és a posztpubertás korban.

Dunaújv. Főisk. Közl. 29 (2), 129-135, 2007. ISSN: 1586-8567.

21. **Kós, N.:** Az énkép fejlődésének vizsgálata serdülőkorban.

Diskurzus (Szarvas). 2006, 39-52, 2006. ISSN: 1589-2662.

22. **Kós, N.:** Az énkép vizsgálata serdülőkorban.

ÓTE tükörkép. 8, 255-264, 2006. ISSN: 1589-1488.

Idegen nyelvű tudományos közlemények külföldi folyóiratban (1)

23. **Kós, N.:** The changes of personality in differentiated education.

Studia Scientifica Facultatis Paedagogicae. 10 (5), 63-81, 2011. ISSN: 1336-2232.

Magyar nyelvű konferencia közlemények (1)

24. **Kós, N.:** A differenciált oktatásban megjelenő személyiségfejlesztés lehetőségei.

In: VIII. Nemzetközi Tudományos Tantárgypedagógiai Konferencia : Baja, 2009. november

19-20.. Szerk.: Herbszt Mária, Tóth Sándor, Eötvös József Főiskola, Baja, 469-476, 2010.

ISBN: 9789637290732

A DEENK a Jelölt által az IDEa Tudóstérbe feltöltött adatok bibliográfiai és tudományometriai ellenőrzését a tudományos adatbázisok és a Journal Citation Reports Impact Factor lista alapján elvégezte.

Debrecen, 2019.05.17.

